MINTAQAVIY INNOVATSION EKOTIZIMDA OLIY TA'LIM BILAN SANOAT INTEGRATSIYASINI KUCHAYTIRISH MEXANIZMLARI.

Dilmurodov Zuhriddin Dustmurod o'g'li
Qarshi davlat texnika universiteti "Kompyuter tizimlarining dasturiy va texnik ta'minoti" kafedrasi assistenti E-mail: zuhriddindilmurodov0222@gmail.com

Annotatsiya: *Maqolada mintaqaviy innovatsion ekotizim doirasida oliy ta'lim muassasalari bilan sanoat integratsiyasini kuchaytirish mexanizmlari tahlil qilinadi. Tadqiqotda oliy ta'lim va sanoat o'rtasidagi hamkorlikning samaradorligini oshirish, innovatsion loyihalarni joriy etish, bilim va texnologiyalarni amaliy ishlab chiqarishga uzatishning mexanizmlari o'rganilgan. Shuningdek, hamkorlik jarayonidagi muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari ham ko'rib chiqilgan. Natijada, mintaqaviy innovatsion ekotizimda oliy ta'lim va sanoat integratsiyasini rivojlantirish orqali iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirishga xizmat qiluvchi mexanizmlar ilmiy asoslangan.*

Kalit so'zlar: *mintaqaviy innovatsion ekotizim, oliy ta'lim, sanoat integratsiyasi, hamkorlik mexanizmlari, innovatsion loyihalar, iqtisodiy samaradorlik.*

Аннотация: *В данной диссертации анализируются механизмы усиления интеграции высших учебных заведений с промышленностью в рамках региональной инновационной экосистемы. Исследование охватывает повышение эффективности сотрудничества между университетами и промышленными предприятиями, внедрение инновационных проектов, передачу знаний и технологий в практическое производство. Также рассматриваются проблемы сотрудничества и пути их решения. В результате обоснованы механизмы, способствующие повышению экономической эффективности и конкурентоспособности через интеграцию высшего образования и промышленности в региональной инновационной экосистеме.*

Ключевые слова: *региональная инновационная экосистема, высшее образование, интеграция с промышленностью, механизмы сотрудничества, инновационные проекты, экономическая эффективность.*

Abstract: *This thesis analyzes the mechanisms for strengthening the integration of higher education institutions with industry within a regional innovation ecosystem. The study examines enhancing the effectiveness of university-industry collaboration, implementing innovative projects, and transferring knowledge and technologies to practical production. Problems in the collaboration process and ways to address them are also explored. As a result, mechanisms that contribute to increased economic efficiency and competitiveness through the integration of higher education and industry within the regional innovation ecosystem are scientifically substantiated.*

Keywords: *regional innovation ecosystem, higher education, industry integration, collaboration mechanisms, innovative projects, economic efficiency.*

KIRISH

Bugungi kunda jahon iqtisodiyotining raqobatbardoshligi tobora ko‘proq innovatsiyalar, bilimlar va texnologik rivojlanish darajasi bilan belgilanmoqda. Ushbu sharoitda mintaqaviy innovatsion ekotizimlarni shakllantirish va rivojlantirish masalasi alohida ahamiyat kasb etmoqda. Innovatsion ekotizimlarning samarali faoliyati esa, avvalo, oliy ta’lim muassasalari, sanoat korxonalari, ilmiy-tadqiqot institutlari va davlat boshqaruv organlari o‘rtasidagi o‘zaro integratsiyalashuv darajasiga bog‘liqdir.

Oliy ta’lim muassasalari bilimlar va yuqori malakali kadrlar tayyorlashning asosiy manbai sifatida innovatsion jarayonlarning markaziy bo‘g‘ini hisoblanadi. Sanoat esa ilmiy ishlanmalarni amaliyotga tatbiq etish, yangi texnologiyalarni joriy qilish va iqtisodiy qiymat yaratish orqali innovatsion rivojlanishni ta’minlaydi. Shu bois, oliy ta’lim bilan sanoat o‘rtasidagi integratsiyani kuchaytirish mintaqaviy innovatsion ekotizimning barqaror rivojlanishi uchun muhim shartlardan biri hisoblanadi.

Hozirgi vaqtda ko‘plab mintaqalarda oliy ta’lim va sanoat o‘rtasidagi hamkorlik yetarli darajada tizimli yo‘lga qo‘yilmaganligi, ilmiy tadqiqot natijalarining ishlab chiqarishga sekin joriy etilishi, bitiruvchilarning mehnat bozori talablariga to‘liq mos kelmasligi kabi muammolar mavjud. Bu holat innovatsion faoliyat samaradorligining pasayishiga va mintaqaning raqobatbardoshligini cheklanishiga olib kelmoqda. Shuning uchun oliy ta’lim va sanoat integratsiyasini mustahkamlashga qaratilgan samarali mexanizmlarni ishlab chiqish va amaliyotga joriy etish dolzarb vazifa hisoblanadi. Mintaqaviy innovatsion ekotizim doirasida integratsiya mexanizmlariga qo‘shma ilmiy-tadqiqot loyihalari, sanoat korxonalari buyurtmasi asosida kadrlar tayyorlash, texnoparklar, biznes-inkubatorlar, startap markazlar, dual ta’lim tizimi hamda innovatsion klasterlar faoliyatini kiritish mumkin. Ushbu mexanizmlar oliy ta’lim muassasalari va sanoat o‘rtasida bilimlar almashuvini jadallashtirish, innovatsiyalarni tijoratlashtirish va mintaqada yuqori qo‘shimcha qiymatga ega mahsulotlar ishlab chiqarishni kengaytirishga xizmat qiladi.

Mazkur maqolaning asosiy maqsadi mintaqaviy innovatsion ekotizim sharoitida oliy ta’lim bilan sanoat integratsiyasini kuchaytirish mexanizmlarini nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilish hamda ularning samaradorligini oshirish bo‘yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqishdan iborat.

Ushbu maqsadga erishish uchun tadqiqot davomida integratsiyaning mavjud shakllari o‘rganiladi, ilg‘or xorijiy va milliy tajribalar tahlil qilinadi hamda mintaqaviy rivojlanish xususiyatlarini inobatga olgan holda takomillashtirilgan mexanizmlar asoslab beriladi.

Maqolamizning natijalari mintaqaviy innovatsion siyosatni shakllantirish, oliy ta’lim muassasalari va sanoat korxonalari o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish hamda innovatsion iqtisodiyot uchun raqobatbardosh kadrlar tayyorlash jarayonini takomillashtirishda muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqot mintaqaviy innovatsion ekotizim doirasida oliy ta'lim muassasalari va sanoat integratsiyasini kuchaytirish mexanizmlarini aniqlash va tahlil qilishga qaratilgan. Tadqiqot metodologiyasi quyidagi asosiy yondashuv va usullardan iborat:

Hujjatli tahlil – rasmiy statistika, strategik hujjatlar, hisobotlar, ilg'or ilmiy tadqiqotlar va adabiyotlar asosida oliy ta'lim va sanoat integratsiyasi jarayonlarini o'rganish.

Komparativ tahlil – mintaqaviy universitetlar va korxonalar tajribasini solishtirish orqali eng samarali amaliyotlarni aniqlash.

Indikatorlar tizimi – integratsiya samaradorligini baholash uchun muhim ko'rsatkichlar ishlab chiqiladi, jumladan:

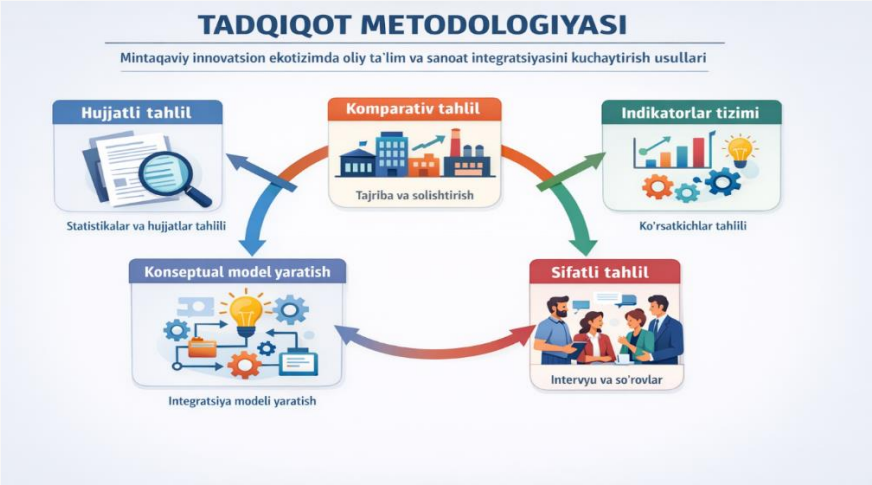
ilmiy loyihalar soni va sifat ko'rsatkichlari;

ishlab chiqarishga joriy etilgan innovatsion mahsulotlar;

pedagog va ilmiy xodimlarning raqamli va innovatsion kompetensiyasi.

Sifatli tahlil – ekspert intervyulari, so'rovnomalar va fokus-guruhlar orqali universitet va sanoat xodimlarining hamkorlik jarayonidagi tajribasi, muammolar va takliflarini o'rganish.

Konseptual model yaratish – tadqiqot natijalari asosida mintaqaviy innovatsion ekotizimda oliy ta'lim va sanoat integratsiyasini kuchaytiruvchi mexanizmlarni ko'rsatadigan konseptual model ishlab chiqish.

1-rasm. Mintaqaviy innovatsion ekotizimda oliy ta'lim va sanoat integratsiyasini kuchaytirish metodologiyasi.[1][19]

Ushbu diagramma mintaqaviy innovatsion ekotizim doirasida oliy ta'lim va sanoat integratsiyasini ko'rsatadi. Diagrammada universitetlar, sanoat korxonalari, ilmiy markazlar, davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlik, innovatsion loyihalar va bilim-texnologiyalar oqimi aks ettirilgan. Diagramma integratsiya jarayonidagi asosiy mexanizmlar va ular orqali mintaqaviy iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikni oshirish yo'llarini vizual tarzda tushuntiradi.

Xulosa

[19] A framework to improve university–industry collaboration (metodologik yondashuv) — bu maqola oliy ta'lim va sanoat o'rtasidagi integratsiya metodologiyasini tavsiflaydi. Unda bilim oqimini yaxshilash, siyosat choralari va hamkorlikni kuchaytirish mexanizmlari haqida tahlil mavjud. https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/4KoVLy64/

Ushbu maqolaning natijalari shuni ko‘rsatadiki, mintaqaviy innovatsion ekotizim doirasida oliy ta’lim va sanoat integratsiyasini kuchaytirish hududiy iqtisodiy samaradorlik va raqobatbardoshlikka sezilarli ta’sir ko‘rsatadi. Universitetlar va korxonalar o‘rtasidagi samarali hamkorlik: ilmiy-texnik bilimlarning amaliy ishlab chiqarishga uzatilishini ta’minlaydi, innovatsion loyihalarni joriy etish orqali mahsulot va xizmatlarning sifatini oshiradi, pedagog va ilmiy xodimlarning kompetensiyasini rivojlantiradi, hududiy iqtisodiyot va ish o‘rinlari yaratishda ijobiy ta’sir ko‘rsatadi. Shu bilan birga, tadqiqot jarayonida aniqlanishicha, oliy ta’lim va sanoat integratsiyasida muammolar mavjud: mexanizmlarning yetarli darajada ishlamasligi, innovatsion loyihalarni moliyalashtirishdagi cheklovlar, va hamkorlik jarayonidagi kommunikatsiya kamchiliklari. Strategik integratsiya mexanizmlarini ishlab chiqish. Oliy ta’lim muassasalari va sanoat korxonalari o‘rtasida tizimli va uzluksiz hamkorlik mexanizmlarini joriy etish. Innovatsion loyihalarni rag‘batlantirish Hududiy innovatsion grantlar va moliyaviy qo‘llab-quvvatlash orqali universitet-sanoat hamkorligini kuchaytirish Bilim va texnologiyalarni transfer qilish tizimini takomillashtirish. Ilmiy natijalarni amaliy ishlab chiqarishga uzatishni rag‘batlantiruvchi mexanizmlarni joriy etish. Kompetensiyalarni rivojlantirish Pedagog va ilmiy xodimlarning innovatsion va raqamli kompetensiyalarini oshirish bo‘yicha treninglar va kurslar tashkil etish.

Monitoring va baholash tizimini yaratish. Integratsiya samaradorligini o‘lchash va doimiy takomillashtirish uchun indikatorlar tizimini ishlab chiqish. Hududiy strategik rejalashtirish Oliy ta’lim va sanoat integratsiyasini mintaqaviy innovatsion ekotizim doirasida strategik rejalashtirish orqali iqtisodiy samaradorlikni oshirish.

ADABIYOTLAR RO‘YXATI:

1.“Mintaqaviy innovatsion ekotizimni rivojlantirish va universitetlar-sanoat integratsiyasini kuchaytirish chora-tadbirlari” to‘g‘risida Qaror, 2021 yil 12 mart.

2.“Oliy ta’lim muassasalari va sanoat integratsiyasini rag‘batlantirishning strategik yo‘nalishlari” to‘g‘risida Hukumat farmoni, 2020 yil 18 noyabr.

3.Mirzaxalilov S.S., Xamzaev J.F. Oliy ta’lim va innovatsion ekotizim. Toshkent: O‘zbekiston, 2022.

4. Asad o‘g‘li, R. D. (2025). MINTAQADA SANOAT KORXONALARINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISHNING SOLISHTIRMA EKONOMETRIK MODELLARI. Ta'limda raqamli texnologiyalarni tadbiq etishning zamonaviy tendensiyalari va rivojlanish omillari, 49(1), 323-326.

5.Lingvospektr.uz. Mintaqaviy innovatsion ekotizim va universitet-sanoat hamkorligi, 2023.